

Sažetak rezultata:
Istraga o praćenju bjegunca Protaisa Mpiranya

Opšti podaci

1. Protais Mpiranya rođen je 30. maja 1956. godine u Shaki Cell, opština Giciye, prefektura Gisenyi, Ruanda. Rođen je pod imenom Protais Lizahanande, a kasnije je uzeo ime svog preminulog brata Mathiasa Mpiranye. Mpiranya je upisao Visoku vojnu školu */École Supérieure Militaire/* u Ruandi 1979. godine i završio je četvorogodišnje obrazovanje za oficira. U aprilu 1993. godine postavljen je za komandanta bataljona Predsjedničke garde (PG) Oružanih snaga Ruande */Forces Armées Rwandaises/* (FAR), zadužene za bezbjednost predsjednika Juvénala Habyarimane.

1994.: Genocid nad Tutsijima u Ruandi

2. Međunarodni krivični sud za Ruandu (MKSR) je optužio Mpiranyu 2000. godine za nalaganje, nadgledanje, podsticanje i pomaganje zločina koje je počinila PG. Optužen je po osam tačaka optužnice za genocid, saučesništvo u genocidu, ubistvo, istrebljenje, silovanje, progone i druga nehumana djela kao zločin protiv čovječnosti, i ubistvo kao kršenje Ženevskih konvencija.
3. Genocid nad Tutsijima u Ruandi počeo je 6. aprila 1994. godine u večernjim satima, kada je oboren avion predsjednika Habyarimane. Ekstremne vođe Hutua preduzele su korake da preuzmu kontrolu nad Vladom Ruande i podstaknu svoje sljedbenike protiv civila Tutsija. PG pod Mpiranynom komandom imala je ključnu ulogu. U satima koji su uslijedili, PG je pokrenula organizovani napad na istaknute ličnosti iz opozicije, kako bi spriječili implementaciju tranzicijske vlade na širokoj osnovi i eliminisali ključne ličnosti koje su pozivale na mir i koje su mogle spriječiti genocid nad Tutsijima.
4. Dana 7. aprila 1994. godine u ranim jutarnjim satima, dijelovi PG-a pod Mpiranynom komandom izvršili su atentat na predsjednicu Vlade Agathu Uwilingiyimane, prije nego što su zatočili i ubili deset belgijskih pripadnika mirovnih snaga koji su obezbjeđivali njenu rezidenciju. PG je takođe izvršila atentat na Faustina Rucogozaea, člana Republikanskog demokratskog pokreta */Mouvement Démocratique Républicain/* i ministra informisanja, Féliciena Ngangoea, potpredsjednika Socijaldemokratske partije */Parti Social Démocrate/* (PSD), Landoualda Ndasingwaea, potpredsjednika Liberalne stranke */Parti Libéral/* i ministra rada i pitanja zajednica, Josepha Kavarugandau, predsjednika Ustavnog suda i Fréderica Nzamurambahoa, predsjedavajućeg PSD-a i Ministra poljoprivrede.

5. U danima i sedmicama koje su uslijedile, paravojna grupa *Interahamwe* ubijala je civile Tutsije u saradnji s vojnicima PG-a i drugima. Vojnici PG-a su takođe postavili barikade širom Kigalija kao bi zaustavili i pobili Tutsije i silovali žene i djecu Tutsije, zajedno s pripadnicima paravojne grupe *Interahamwe*.

1994. -1998.: Bijeg iz Ruande

6. Početkom jula 1994. godine, Patriotski front Ruande (RPF) preuzeo je kontrolu nad Ruandom. Cijele jedinice poraženih snaga Hutua FAR-a pobjegle su u susjedni Zair, zajedno s privremenom vladom i uz egzodus izbjeglih civila Hutua. Mpiranya je prešao u Zair s ostalim oficirima PG-a i FAR-a u julu 1994. godine.
7. U septembru 1994., Mpiranya je obezbijedio pasoš za sebe i svoju porodicu, i otputovali su u Yaoundé u Kamerun početkom oktobra 1994. godine, gdje su mnogi odgovorni za genocid potražili utočište. U martu 1996. godine, nakon hapšenja Théoneste Bagesore u Kamerunu, Mpiranya je pobjegao prije nego što su vlasti Kameruna pretresle njegovu kuću. Kasnije se kretao po Zairu - ubrzo nakon što je preimenovan u Demokratsku Republiku Kongo (DR Kongo), Republici Kongo, Centralnoafričkoj Republici i Kamerunu, gdje mu je ostala porodica.

1998.-2002.: Drugi rat u Kongu

8. Drugi rat u Kongu, između Vlade DR Konga, uz podršku Zimbabvea, Angole, Namibije i Čada, i snaga kongoanske opozicije koje su podržavale Ruanda i Uganda, počeo je 1998. godine. Odlučni da svrgnu Vladu Ruande i povrate vlast, mnogi odgovorni za genocid i bivši pripadnici bivših snaga FAR-a ušli su u sukob kao saveznici Vlade DR Konga. Krajem 1998. godine, u snage ruandskih Hutua – koje su ubrzo postale poznate pod imenom Demokratske oslobodilačke snage Ruande /*Forces Démocratiques de Libération du Rwanda*/ (FDLR) - regrutovani su ljudi koji su se nalazili u više izbjegličkih logora u DR Kongu, Centralnoafričkoj Republici, Republici Kongo i drugim mjestima.
9. Mpiranya se u isto vrijeme vratio u DR Kongo da se pridruži borbi protiv Vlade Ruande. Kao visoko pozicionirani bivši oficir FAR-a postavljen je za komandanta Brigade Horizont FDLR-a. Pribavio je lažne lične isprave, uzeo ime Alain Hirwa i postao poznat kao Komandant Alain. Bio je veoma popularan među svojim vojnicima i njegova brigada je bila cijenjena na ratištu zbog svoje efikasnosti.
10. U periodu od 1998. i 2002. godine, Mpiranyina Brigada Horizont intenzivno je dejstvovala zajedno s Odbrambenim snagama Zimbabvea (ZDF) u DR Kongu. Zajedno raspoređeni i uključeni u žestoke bitke na sjeveru Kasaia i u provinciji Katanga na sjeveru, ZDF i Brigada Horizont branile su strateške lokacije na putu za Kinšasu i Lubumbaši, uključujući Mbuji-Mayi, Pweto, Kaminu, i Kabindu. Takođe su blisko saradivali na zaštiti rudnika dijamanata u Mbuji-Mayiju.

11. Kao jedna od ključnih zaraćenih strana u sukobu i značajan pristalica FDLR-a, ZDF je davao logističku podršku, naoružanje i municiju Brigadi Horizont. Mpiranya je, kao visoko pozicioniran i cijenjen komandant, bio u vezi s vođstvom ZDF-a, koordinirao s jedinicama ZDF-a, vodio zajedničke operacije s njima i uspostavio blizak odnos s višim zimbabveanskim oficirima. Bar jednom prilikom išao je u Zimbabve u ime FDLR-a da dobije vojnu pomoć.

2002.-2006.: Bijeg u Zimbabve

12. Usred sve većeg međunarodnog pritiska da se okonča sukob, u Južnoj Africi je u julu 2002. godine potpisan mirovni sporazum, na osnovu kojeg su sve strane snage pristale da povuku svoju vojsku. FDLR, čije se rukovodstvo javno protivilo sporazumu i koje je htjelo da nastavi borbu protiv Vlade Ruande, proglašen je nepoželjnim u DR Kongu, što je dovelo do sukoba između oružanih snaga DR Konga i snaga FDLR-a. Izvršni sekretar FDLR-a i Mpiranyin neposredno pretpostavljeni, Tharcisse Renzaho, uhapšen je krajem septembra 2002. godine i prebačen u MKSR. Tog istog mjeseca, MKSR je javno izdao optužnicu i nalog za hapšenje Mpiranye.
13. U strahu od hvatanja kao jedan od najistaknutijih bjegunaca MKSR-a, Mpiranya je krajem 2002. godine pobjegao u Zimbabve. Zimbabveanski zvaničnici su mu omogućili ulazak u Zimbabve, a Mpiranya je takođe omogućio bezbjedan prolaz u Zimbabve svojim najbližim saradnicima. Njegova supruga i kćerke su otišle iz Kameruna za Kinšasu, nakon čega im je omogućio prelazak u Zimbabve, odakle su kasnije uspjele da odu za Ujedinjeno Kraljevstvo (UK). Mpiranyina svastika je na sličan način otišla iz DR Kongo u Zimbabve u pratnji jednog od Mpiranyinih najbližih saradnika iz brigade, dok su ostali potčinjeni pripadnici FDLR-a od povjerenja takođe otišli u Zimbabve u potrazi za utočištem.
14. Mpiranya je četiri godine uspješno izbjegavao hapšenje i uspio je da pronade utočište u Zimbabveu, gdje je živio u prilično bogatom području Hararea. Nastavio je s aktivnostima FDLR-a i druženjem s pristalicama FDLR-a, uključujući i dobijanje lažnog ugandanskog pasoša na ime Jamesa Kakulea, i to u isto vrijeme kao i ostali zvaničnici FDLR-a. I dalje je bio angažovan sa zvaničnicima ZDF-a. Učestvovao je u lokalnom poslovnom poduhvatu sa svojom svastikom, a supruga ga je posjetila dva puta, 2003. i 2004. godine kada je sa sobom dovela i kćerke da vide oca.
15. Ipak, njegov status međunarodnog bjegunca imao je značajan uticaj. Kretanje mu je bilo izuzetno ograničeno, a on je bio sve više primoran da se oslanja na malu skupinu svojih najpovjerljivijih saradnika. Kao bjegunac je izgubio prestiž i autoritet koji je ranije uživao. Posljednje godine njegovog života bile su obilježene tjeskobom i strahom da će mjesto na kojem se nalazi biti otkriveno i da će mu biti suđeno za zločine koje je počinio, kao i mnogim bivšim ruandskim zvaničnicima koji su optuženi za ulogu koju su imali u Genocidu nad Tutsijima u Ruandi 1994. godine.

2006. – do danas: Smrt i prikrivanje

16. U drugoj polovini 2006. godine, Mpiranya se teško razbolio od plućne tuberkuloze i primljen je u Bolnicu West End u Harareu pod imenom Ndume Sambao. Imao je bilateralni pleuralni izliv u septembru 2006. godine, ali je uprkos liječenju preminuo 5. oktobra 2006. godine.
17. Mpiranyni saradnici su nakon njegove smrti organizovali sahranu, a njegova supruga došla je u Harare iz UK-a da bi prisustvovala. Dana 17. oktobra 2006. održana je privatna pogrebna ceremonija u pogrebnom preduzeću u Harareu kojoj su prisustvovali samo članovi porodice i saradnici. Nakon toga je sahranjen na groblju izvan Hararea pod imenom Ndume Sambao.
18. Od oktobra 2006. godine, Mpiranyna porodica i saradnici jako su se trudili da prikriju njegovu smrt i mjesto sahrane. U više navrata su davali lažne izjave istražiteljima, a one koji su znali za Mpiranyno prisustvo i smrt u Harareu su savjetovali da lažu ukoliko ih neko bude ispitivao. Njegov nadgrobni spomenik je namjerno dizajniran tako da se onemogućiti da bude otkriven kao Mpiranyno konačno počivalište. Ovi napori – koji sežu do danas – ometali su istrage i sprečavali identifikaciju Mpiranynih posmrtnih ostataka do jednog trenutka nešto ranije u toku ove godine.